

Sorkkahoitotiedot talteen sähköisesti myös Suomessa ja Ruotsissa

Elina Paakala, Karin Ulvshammar, Emma Carlén ja Anders Fogh

Sorkkaterveydellä on merkittäviä vaikutuksia maitotilan talouteen. Sorkkaterveys on myös eettisesti tärkeää, sillä se on merkittävä eläinten hyvinvointitekijä. Sorkkahoitotietojen eläinkohtainen kirjaaminen on hyvä työkalu, kun sorkkaterveyteen halutaan vaikuttaa olosuhteita parantamalla sekä ruokinnan ja jalostuksen keinoin. Sorkkahoitotiedot kerätään sähköisesti pian myös Suomessa ja Ruotsissa. Tanskassa tämä tiedonkeruutapa on ollut käytössä jo pari vuotta.

Sorkkasairaudet aiheuttavat suuria taloudellisia tappioita maitotiloilla. Esimerkiksi yhden anturahaavaumatapauksen on arvioitu aiheuttavan noin 500 euron kustannukset, kun mukaan lasketaan suorat ja epäsuorat kustannukset, kuten esimerkiksi alentunut tuotos (Svensk Mjöl 2008). Sorkkasairaudet aiheuttavat usein ontumista, mikä on yksi tärkeimmistä poiston syistä. Ontuva lehmä liikkuu ja syö vähemmän, maitotuotos laskee, hedelmällisyys heikkenee ja lehmä todennäköisesti poistetaan ennenaikaisesti. Kun lehmä alkaa ontua, suurin osa edellä mainituista ongelmista on luultavasti jo ehtinyt ilmetä. Sorkkasairauksien ennaltaehkäisy ja hoito vaativat ongelman huomaamista ja toimimista varhaisessa vaiheessa.

Uusia työkaluja suomalaisille ja ruotsalaisille sorkkahoitajille

Tietoa sorkkahoitajien tekemistä hoidoista on kerätty Ruotsissa vuodesta 1995 ja Suomessa vuodesta 2003. Molemmassa maissa on tähän asti käytetty paperiraporttia. Tanskassa sorkkahoitajat ovat kevästä 2010 lähtien käyttäneet tietokoneohjelmaa, jolla sorkkahoitotiedot on lähetetty keskustietokantaan. Aiemmin Tanskassa ei kerätty sorkkahoitotietoja lainkaan. Vuonna 2011 Faba ja Svensk Mjöl päätivät ottaa käyttöön saman tietokoneohjelman kuin Tanskassa. Alkuperäinen ohjelma on kehitetty tanskalaisen Knowledge Centre for Agriculture, Cattle:n toimesta. Kolme maata omistavat ohjelman nyt yhdessä ja uusi versio ohjelmasta on kehitetty tiiviissä yhteistyössä. Myös tallennettavat sairaudet on harmonisoitu kaikissa kolmessa maassa. Pian myös Norja on liittymässä yhteisomistukseen. Suomessa ohjelma kulkee nimellä SorkkaMobiili.

Sorkkahoitajat käyttävät ohjelmaa kosketusnäytöllisellä tietokoneella, joka kestää pakkasta, likaa, kosteutta ja kolhuja. Tiedot karjan eläimistä haetaan keskustietokannasta ja hoidettava eläin on helppo valita eläinlistalta syntymätunnuksen ja korvanumeron perusteella. Sorkkahoitaja tallentaa tiedot löydetystä sorkkasairauksista, ontumisista sekä onko käytetty sorkkakenkää tai sidettä. Suurimmasta osasta sairauksista käytetään vain yhtä vakavuusastetta mutta jotkut on jaoteltu lievään ja vakavaan muotoon (katso taulukko 1).

Ohjelma muodostaa listoja, joita voidaan käyttää sorkkasairauksien hoidon ja ehkäisyn tukena. Yhteenvetolista kertoo, kuinka suurella osalla hoidetuista eläimistä mikäkin sairaus esiintyy. Sorkkahoitolistalta nähdään kunkin yksittäisen hoidetun eläimen hoitotiedot ja seurantalistalla näkyvät eläimet, jotka vaativat jatkoseurantaa. Tällä hetkellä jo aiemminkin saatavilla olleen ProAgrian Sorkkaterveysraportin saa ProAgrian Verkkopalveluista ja eläinkohtainen sorkkahoitolistalla lähetetään tiloille sähköpostilla. Tavoitteena on, että kaikki sorkkaraportit tullaan liittämään ProAgrian Sorkkaterveysraporttiin.

Taulukko 1. SorkkaMobiililla tallennettavat sorkkasairaudet. * = sairaus on jaettu lievään ja vakavaan muotoon.

Sairaus
Sorkkavälin ihotulehdus
Sorkka-alueen ihotulehdus
Kantasyöpymä *
Vertymiä anturassa *
Anturahaavauma *
Sorkkasyylä
Sorkkavälin liikakasvu
Sorkkavälin ajotulehdus
Valkoviivan repeämä
Valkoviivan paise
Kärkipaise
Kaksoispohja
Krooninen sorkkakuume
Epäsymmetriset sorkat
Sorkkakiertymä
Ylikasvaneet sorkat
Saksisorkat
Ontuminen *
Kinnerhiertymä *

SorkkaMobiilin etuja paperiraporttiin verrattuna:

- Sorkkahoitotietojen tallennus helpottuu
- Helpompi nähdä hoidettavan lehmän aiemmat sorkkahoitotiedot
- Sorkkahoitotiedot ovat helposti karjanomistajan käytettävissä
- Sorkkahoitotiedot ovat ajantasaisia ja paikkansa pitäviä

Enemmän tietoa – parempi sorkkaterveys

SorkkaMobiili auttaa sorkkaterveyden parantamisessa monin tavoin. Karjanomistajat saavat ajantasaista tietoa karjansa sorkkaterveystilanteesta karja- sekä eläintasolla. Tiedon perusteella voidaan tehdä muutoksia ruokinnassa, hoidossa ja olosuhteissa.

Sorkkahoitotietoja käytetään myös sorkkaterveysindeksin laskemiseen, joka on ollut mukana NTM:ssä elokuusta 2011 lähtien. Sorkkaterveyden jalostus parantaa sorkkaterveyttä pitkällä aikavälillä ja on sijoitus tulevaisuuteen. Sorkkaterveydellä on positiivinen yhteys esimerkiksi kestävyteen ja vastustuskykyyn muita sairauksia vastaan, joten sorkkaterveyden jalostaminen parantaa lehmien terveyttä ja kestävyyttä. SorkkaMobiilin myötä tietokantaan tulevien sorkkahoitotietojen määrän odotetaan nousevan ja laadun paranevan, mikä parantaa sorkkaterveysindeksin arvosteluvarmuutta.

Tanskassa kokemukset ohjelman käytöstä ovat olleet hyvin positiivisia. Karjanomistajat, sorkkahoitajat, neuvojat sekä eläinlääkärit ovat saaneet käyttöönsä ajantasaista tietoa, jonka perusteella sorkkaterveystilannetta on voitu parantaa. Tällä hetkellä projekti on pilottivaiheessa Suomessa ja Ruotsissa. SorkkaMobiili on merkittävä kehitysaskel sorkkahoitotietojen keräämisessä ja hyvä esimerkki pohjoismaisesta yhteistyöstä.